

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARDA ANKSİYETE ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE GEÇERLİK GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Seda UĞRAŞ*, Çiğdem KOŞE DEMİRAY**, Tuba MUTLUER***
Murat COŞKUN****

ÖZET

Amaç: Araştırmanın amacı, orijinal adı The Preschool Anxiety Scale olan Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeğini geçerli ve güvenilir bir şekilde Türkçe'ye uyarlamaktır. **Yöntem:** Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinin farklı ilçelerinden 4 özel anaokulu ve 3 devlet anaokulunun toplamda 311 erkek ve kız öğrencileri oluşturmuştur. Ölçek beşli likert seçeneği olan 29 maddeden oluşmaktadır. **Sonuçlar:** Uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucu ölçeğin 4 faktörlü bir yapı gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu faktörler sırasıyla "Toplumsal anksiyete", "Yaygın anksiyete", "Ayrılık anksiyetesi" ve "Özgül fobi"dir. Güvenirlilik çalışmalarında ise iç tutarlık katsayıları tüm ölçek için .93 ve alt ölçeklerden toplumsal anksiyete bozukluğu için .84, yaygın anksiyete bozukluğu için .81, ayrılık anksiyetesi bozukluğu için .73 ve özgül fobi için .82'dir. Test-tekrar test güvenirlilik katsayısı ise 3 ay ara ile 1 ve 1'e yakın ($r \leq 1$) bulunmuştur. **Tartışma:** Çalışmada yer alan bulgular, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir şekilde okul öncesi çocukların anksiyete seviyelerini ölçebileceğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Anksiyete, doğrulayıcı faktör analizi, okul öncesi, çocuk, geçerlik, güvenirlilik.

SUMMARY: THE RELIABILITY AND VALIDITY OF TURKISH VERSION OF PRESCHOOL ANXIETY SCALE

Objective: The purpose of the study is to adapt the Preschool Anxiety Scale into Turkish in a valid and reliable way.

Method: The sample consisted of 311 preschool girls and boys who attend private and public kindergartens in various parts of Istanbul. The scale consists of 29 items constructed in the form of a 5-point scale. **Results:** The results of confirmatory factor analysis show that the scale consists of four factors. These factors are labeled "social anxiety", "generalized anxiety", "separation anxiety" and "specific phobia". The Cronbach alpha coefficient was .93 for overall scale, for social phobia was .84, for generalized anxiety was .83, for separation anxiety was .73 and for specific phobia was .82. The test-retest reliability coefficient was 1 and almost 1 ($r \leq 1$) over three months. **Discussion:** The results of the study indicated that the scale can be used to measure preschool children's anxiety levels.

Key Words: Anxiety, Confirmatory factor analysis, Preschool, Children, validity, reliability.

Gelis Tarih Received: 22.09.2017 **Kabul Tarihi Accepted:** 23.11.2017

GİRİŞ

DSM V anksiyete bozukluklarını aşırı korku ve kaygı ve buna bağlı davranışsal bozuklukların özelliklerini paylaşan bozukluklar olarak tanımlamaktadır. DSM V'de tanımlanan 11 çeşit anksiyete bozukluğu bulunmaktadır ve bunların 4 tanesi okul öncesi dönemde en çok deneyimlenen alt tiplerine girmektedir. Bunlar; ayrılma kaygısı bozukluğu, toplumsal kaygı bozukluğu,

yaygın kaygı bozukluğu ve özgül fobidir (APA 2013). Anksiyetenin pek çok alt tipi bulunmaktadır ve bu çalışmada özgül fobi, toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu ve ayrılma kaygısı bozukluğuna yer verilmiştir.

Anksiyete, korku, endişe, gerginlik gibi sübjektif olarak hissedilen bir duygudur ve benliğin bütünlüğünün tehdit edildiği herhangi bir durumda ortaya çıkar. Yasaklanmış cinsel içgüdülerin ve agresif dürtülerin bastırılması gerçekleşmediği hallerde sık sık yaşanan anksiyete duygusu, meslek değişimlerinde, kişiler arası ilişkilerde ve

*Doktora öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul; se-
daugras@gmail.com

**Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul;
cigdemkosee@gmail.com

***Tıp Doktoru/Uzm.Dr., Koç Üniversitesi Hastanesi,
İstanbul; tubamutluer@gmail.com

****Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Çocuk Psikiyatri AD,
İstanbul; murato@istanbul.edu.tr

UĞRAŞ VE ARK.

çevreye uyum sağlama durumlarında da görülür (Freud 1926).

Bir başka anksiyete açıklamasında anksiyetenin nedeni doğum travması olarak gösterilmektedir. Çocuk ilk anksiyeteyi hayat ile karşı karşıya kalma korkusu ile hisseder. Bu korku bundan sonra yerleşecek anksiyetelerin çekirdeğidir (Rank 1924).

Pek çok çalışma okul öncesi dönemde, anksiyete bozuklukları görülme sıklığının %10 ile %20 arasında değiştiğini belirtmektedir. Bu veriler, anksiyete bozukluklarının tüm yaş grupları için psikiyatrik hastalıkların en yaygın türü olduğunu ve belirtilerin genellikle okul öncesi dönemde veya bu döneme yakın başladığını düşündürmektedir (Whalen, Sylvester ve Luby 2017). Bir başka çalışmada okul öncesi çocuklarda anksiyete bozuklukları sıklığı ise %9-19 arasında bulunmuştur (Dougherty ark. 2013; Egger ve Angold 2006). Toplumsal temelli çalışmalara göre anksiyete bozuklukları tüm çocukluk problemleri arasında; %2.5-5 ile en geniş yeri kapsamaktadır (Spence, Rapee, McDonald ve Ingram 2001). Bu durumda uzun vadedeki zihinsel sağlık için yüksek risk söz konusudur, erken tanı ve tedavi önemlidir (Mian 2014).

Anksiyetenin okul öncesi yaşlarda ortaya çıktığı ileri sürülmektedir ancak çalışmalar genelde daha büyük yaşlardaki çocuklar üzerinde yapılmıştır. Okul öncesi yaşlarda yapılan çalışmaların azlığı dolayısıyla klinik belirtilerin ortaya çıktığı dönem kaçırılmaktadır (Kertz, Sylvester, Tillman ve Luby 2017).

Erken çocukluk dönemlerinde anksiyete problemlerinin görülme sıklığının, kalıcılık ve gidişatının daha ileriki yaştaki çocuklardakine benzer seyrettiği rapor edilmiştir (Egger ve Angold 2006). Fakat daha ileriki yaşlardaki çocuklara nazaran erken çocukluk dönemlerinde karşılaşılan anksiyete bozukluklarının gidişatını yönlendirmek daha mümkün olmaktadır. Bu da erken

çocukluk dönemlerinde anksiyeteye ilgili konulabilecek tanıların tedavi için ne kadar büyük bir rol oynadığını göstermektedir. Bu sayede erken tanıyla birlikte gelen tedavinin yanı sıra önleme çalışmaları da yapılabilmektedir (Egger ve Angold 2006).

Şu an için, Davranış Değerlendirme Listesi (Erol ve ark. 2013), Güçler ve Güçlükler Anketi (Güvenir, Özbek, Baykara, Alkar, Şentürk ve İncebaş 2008) gibi bazı ölçme araçları genellikle okul öncesi dönemde kaygıları değerlendirmek için kullanılmaktadır. Bununla birlikte, bu ölçme araçları; kaygı, içe kapanma ve depresyon gibi içselleştirme davranışları hakkında genel bilgi vermektedir ve anksiyeteye özgü belirtileri tanımlayamamaktadırlar. Okul öncesi çağda kaygı belirtilerinin bazı davranış kalıplarının alt tipleri olabileceği bilinmektedir (Birmaher, Ryan, Williamson ark. 1996; de Ross, Gullone ve Chorpita 2002). Elde edilen bilgilere göre, Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği (OÖÇAÖ), okul öncesi yaşta çocuklarda çoklu kaygı belirtilerini değerlendiren tek ölçektir (de Ross, Gullone ve Chorpita 2002).

Okul Öncesi Anksiyete Ölçeği pek çok dile çevrilmiş ve pek çok ülkede kullanılmaktadır. Çevrilen diller arasında İspanyolca, Portekizce, İbranice, Slovence, Rusça, Flemenkçe ve Çince bulunmaktadır (www.scaswebsite.com).

Konu ile ilgili alan yazın incelendiğinde, okul öncesi çocuklarda anksiyetenin varlığını özellikle alt tiplerini ölçmeye yönelik bir ölçeğin ülkemizde kullanıldığına rastlanılmamıştır. Anksiyetenin varlığını belirlemek kadar alt tiplerinin de belirlenmesi uygulanacak tedavinin/ terapinin belirlenmesi ve gidişatı açısından çok önemlidir.

Yukarıda verilen bilgilere dayalı olarak bu çalışmanın amacı, Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği (OÖÇAÖ) 'nin Türkçe'ye uyarlanmasının yapılarak erken çocukluk dönemlerinde okul öncesi çocuklarda ortaya çıkabilecek anksi-

yete problemlerinin değerlendirilebilmesini sağlayacak bir ölçme aracına sahip olmaktadır.

YÖNTEM

Ölçeğin Türkçe'ye Çeviri Süreci

Revize edilmiş Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği'ni uyarlamaya başlamadan önce ölçeği geliştiren Susan H. Spence'den izin alınmıştır. İlk olarak ölçeğin aslı İngilizce olduğu için İngilizce'yi iyi bilen ve çeviri konusunda profesyonel olan 3 uzman çevirmen tarafından ölçek Türkçe'ye çevrilmiştir sonra tekrar Türkçe'den İngilizce'ye çevrilmiştir. Bu işlemin sonunda en uygun olan çeviriler saptanmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye çevrilmiş halinin kontrolü doktora düzeyinde uzman klinik psikologlar tarafından ayrıca onaylanmıştır.

Katılımcılar ve Prosedür

Çalışmanın analizlerinin yapıldığı örnekleme, İstanbul ilinden dört özel anaokulundan ve üç devlet anaokulundan toplam 311 öğrenci alınmıştır. Örneklem seçiminde kız ve erkek öğrencilerin oranına dikkat edilmiş, birbirlerine yaklaşık bir sayı olmasına özen gösterilmiştir. İstanbul'un Türkiye'yi temsilinden ötürü sosyoekonomik düzeyi farklı ilçelerinden toplamda 7 okuldan öğrenciler örneklem grubunda yer almıştır. Örneklem 138'si kız öğrenci, 173'ü ise erkek öğrencidir. Yaşları 3 ile 5 yaş arasında değişmektedir. Çalışmada 3 yaşından daha küçük veya gelişimsel problemi olduğu düşünülen öğrenciler örneklem grubuna alınmamıştır. Çalışmanın yönteminde kolayda örneklem kullanılmıştır.

Tekrar test için aynı çocukların ailelerine öğretmenleri tarafından tekrardan testler dağıtılıp uygulanması sağlanmıştır ve 247'sinden geri toplanmıştır. 247 çocuğun 114'ü kız çocuklardan oluşmaktadır, 133'ü ise erkek çocuklardan oluşmaktadır. Tekrar test uygulanan çocukların yaş

grubunda bir değişiklik olmamıştır.

Çalışmayı yapacak kişilerden onam alınmış ve çalışmanın T.C. İstanbul Arel Üniversitesi'nden 17/10/2016 tarih ve 2016/06 sayılı etik kurul izni de alınmıştır. Katılımcılardan ölçeklerin uygulanmasından önce bilgilendirilmiş onam formu alınmıştır. Üç ay sonra tekrar-test için ölçekler katılımcılara tekrar dağıtılmıştır.

Çalışmada Kullanılan Araçlar

Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği (OÖÇAÖ) (The Preschool Anxiety Scale) Ölçek 1999 yılında Doktor Susan H. Spence ve Prof. Ronald Rapee tarafından Spence Çocuk Kaygı Ölçeğinden orijinali Spence Children's Anxiety Scale (SCAS) adapte edilmiştir. Daha sonra 2001 yılında tekrardan aynı kişilerce revize edilmiştir. Bu çalışmada revize edilmiş hali kullanılmaktadır.

Ölçeğin revize edilmiş versiyonu da tıpkı bir önceki versiyonu gibi 5'likertten oluşmaktadır. 0 = hiç doğru değil, 1 = nadiren doğru, 2 = bazen doğru, 3 = oldukça doğru, 4 = çok zaman doğru şeklinde ailelerden çocuklarını değerlendirmek suretiyle maddelere cevap vermeleri beklenmektedir. Ölçeğin orijinali 5 faktörü ölçmektedir. Bu faktörleri sosyal fobi, ayrılık anksiyetesi, özgül fobi, yaygın kaygı bozukluğu ve obsesif kompulsif bozukluk (OKB) oluşturmaktadır. Ancak ölçek revizyonunda OKB yaygın anksiyete bozukluklarının içine alınarak ölçeğin son hali 4 faktörlü olarak yayınlanmıştır. Toplamda yanıtlanması beklenen 30 madde mevcuttur. Test ve testin alt ölçekleri güçlü bir iç tutarlılığa sahiptir. Alt ölçeklerin güvenirlilik katsayıları .72'den .92'ye değişmektedir (Spence, Edwards, Rapee ve Kennedy 2010).

Davranış Değerlendirme Ölçeği (The Child Behaviour Checklist CBCL /1.5-5) Ölçeği 2001 yılında Achenbach ve Rescorla birlikte geliştirmişlerdir. Ölçek 1.5-5 yaş arası çocukların anne-

babalarına veya bu çocuklara birinci dereceden bakım veren kişiler tarafından çocukların davranışlarını değerlendirmek suretiyle uygulanmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasını 2003 yılında Erol ve arkadaşları gerçekleştirmiştir. Envanter toplamda 100 soruyu içermekle birlikte sorular çocuğun son iki ay içerisindeki davranışlarını, duygularını ve sosyal problemlerini öğrenmeye yöneliktir. 3'lü likertten oluşan maddelerin puanlaması 0= doğru değil, 1=bazen ya da biraz doğru, 2=çok ya da sıklıkla doğru şeklindedir. Testin; içselleştirme, dışsallaştırma ve genel toplam problemler alt ölçeklerinin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları sırasıyla .72, .84 ve .74.'dür (Erol, Gençöz ve Yurdusen 2013).

Verilerin Analizi

Veri analizi için SPSS 15.0 ve Lisrel 8.51 yazılımları kullanılmıştır. Doğrulamalı Faktör Analizi öncesi tek değişkenli normal dağılım koşulları (çarpıklık ve basıklık) koşulları incelenmiştir.

Ölçeğin yapısal geçerliğini ölçmek amacıyla doğrulamalı faktör analizi ve ölçüt-bağımlı geçerlik testleri uygulanmıştır. Bu çalışmada ölçüt bağımlı geçerlik için Davranış Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Güvenirlik çalışması kapsamında madde toplam korelasyonu, Cronbach Alfa, alt ve üst %27'lik t testi ve test-tekrar test teknikleri uygulanmıştır.

SONUÇLAR

Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği (OÖÇAÖ) Betimsel İstatistikleri

Ölçek ve alt boyut puanları incelendiğinde OÖÇAÖ genel puanının $1,43 \pm 0,70$ düzeyinde olduğu görülmektedir. Maddelerin en düşük ve en yüksek puanları (0-4) dikkate alındığında araştırmaya katılan çocukların genel olarak anksiyete düzeylerinin düşük düzeyde olduğu söylenebilir. En yüksek puan alan alt boyutun "Özgül Fobi" (1,68) olduğu; diğer alt boyutların sırasıyla

"Ayrılık Kaygı Bozukluğu" (1,40), "Yaygın Kaygı Bozukluğu" (1,31) ve "Toplumsal Kaygı Bozukluğu" (1,26) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1-1a).

Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

Doğrulamalı faktör analizi uyum indeksleri Tablo 2'de yer almaktadır. Doğrulamalı faktör analizinde modifikasyon önerileri kapsamında maddeler arasında önerilen kovaryans bağlantıları yapıldıktan sonra ölçekteki bir maddenin (m29) çizilen kovaryans bağlantıları sonucunda çok sayıda madde ile ortak hataya sahip olduğu gözlenmiştir. İki boyut arasındaki korelasyonun .90'ın üzerine çıkması (YKB-AKB) nedeniyle söz konusu madde çıkarıldıktan sonra ölçekteki madde-faktör yapısının uygun olduğu, tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir ve iyi uyum düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar 29 madde ve 4 alt boyutlu ölçek yapısının uygun olduğunu göstermektedir (Tablo 1a-1b).

Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği DFA Sonuçları

Ölçeğin doğrulamalı faktör analizi sonuçları Tablo 3'de gösterilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre 29 maddenin faktör yüklerinin yeterli düzeyde olduğu ($>.40$), hata varyanslarının çok yüksek olmadığı ($<.80$), tüm maddeler için t değerlerinin .01 düzeyinde anlamlı olduğu bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3a-3b, Şekil 1).

Ölçüt-Bağımlı Geçerlik Sonuçları

OÖÇAÖ ile ölçüt olarak kullanılan DDÖ arasındaki ölçüt bağımlı geçerlik sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir. Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği (OÖÇAÖ) ile ölçüt olarak alınan Davranışları Değerlendirme Ölçeği (DDÖ) puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayısının ($r=.35$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulgusu elde edilmiştir ($p<.01$). Benzer sonuçlar ölçe-

Tablo 1a. Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği Betimsel İstatistikleri

Madde No	Min.	Maks.	\bar{X}	SS	Çarpıklık
Toplumsal Kaygı Bozukluğu	0,00	3,43	1,26	0,83	0,29
m2	0	4	1,37	1,22	0,46
m5	0	4	1,05	1,13	0,75
m9	0	4	1,31	1,14	0,36
m12	0	4	0,98	1,08	0,80
m15	0	4	1,34	1,23	0,50
m18	0	4	1,01	1,09	0,63
m25	0	4	1,73	1,22	0,29
Yaygın Kaygı Bozukluğu	0,00	3,00	1,31	0,73	0,24
m1	0	4	1,05	1,07	0,73
m3	0	4	1,13	1,19	0,69
m6	0	4	0,96	1,15	0,83
m20	0	4	1,03	1,13	0,80
m21	0	4	1,25	1,04	0,48
m23	0	4	1,52	1,09	0,28
m26	0	4	1,85	1,12	0,13
m27	0	4	1,66	1,16	0,24
Ayrılma Kaygı Bozukluğu	0,00	3,40	1,40	0,88	0,10
m7	0	4	1,20	1,26	0,70
m10	0	4	1,66	1,32	0,15
m13	0	4	1,49	1,27	0,35
m17	0	4	1,08	1,22	0,76
m28	0	4	1,58	1,30	0,34

Tablo 1b. Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği Betimsel İstatistikleri

Madde No	Min.	Maks.	\bar{X}	SS	Çarpıklık
Özgül Fobi	0,00	3,89	1,68	0,82	-0,01
m4	0	4	1,94	1,25	-0,05
m8	0	4	1,65	1,27	0,15
m11	0	4	1,69	1,27	0,17
m14	0	4	1,42	1,34	0,41
m16	0	4	1,95	1,32	-0,02
m19	0	4	1,60	1,26	0,27
m22	0	4	1,95	1,26	0,00
m24	0	4	1,32	1,22	0,54
m30	0	4	1,62	1,26	0,27
OÖÇAÖ	0,00	3,17	1,43	0,70	0,09

Tablo 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	İyi / Çok İyi Uyum Değerleri	İlk DFA	Son DFA
X^2/sd	$0 < X^2/sd < 5$	$0 < X^2/sd < 3$	2,88	1,98
RMSEA	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,08$	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,05$	0,08	0,056
SRMR	$0,00 \leq SRMR \leq 0,08$	$0,00 \leq SRMR \leq 0,05$	0,06	0,05
GFI	$0,90 \leq GFI \leq 1,0$	$0,95 \leq GFI \leq 1,0$	0,80	0,87
NFI	$0,90 \leq NFI \leq 1,0$	$0,95 \leq NFI \leq 1,0$	0,93	0,95
NNFI	$0,90 \leq NNFI \leq 1,0$	$0,95 \leq NNFI \leq 1,0$	0,95	0,97
CFI	$0,90 \leq CFI \leq 1,0$	$0,95 \leq CFI \leq 1,0$	0,96	0,98

ğin alt boyutları ile Davranışları Değerlendirme Ölçeği puanları arasında da görülmektedir. Tüm alt boyut puanları ile DDÖ puanları arasındaki korelasyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .01$).

Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği Güvenirlilik Analizi Sonuçları

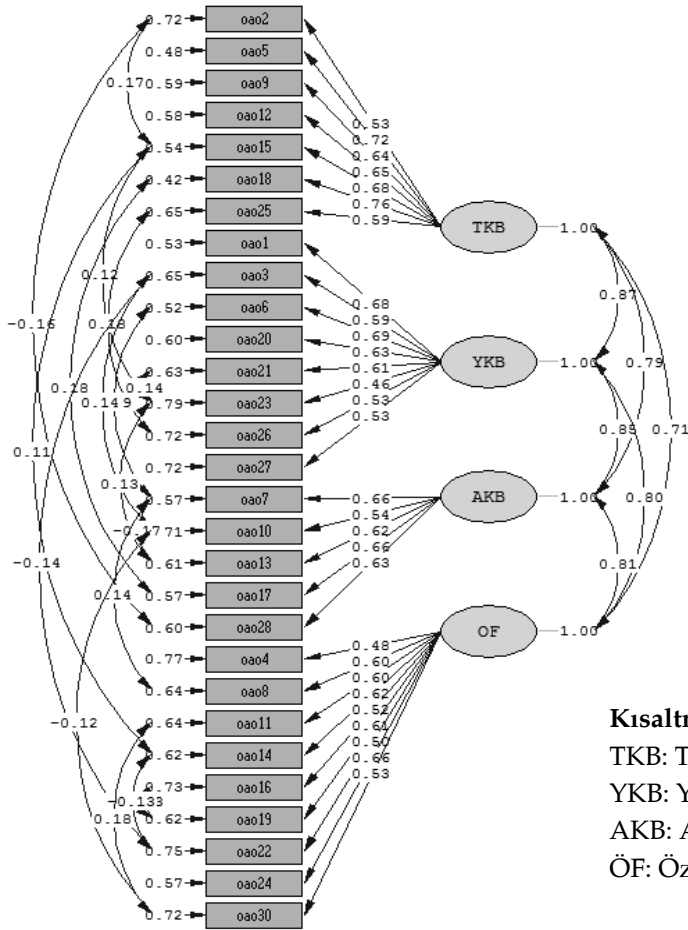
Ölçeğin geneline ait Cronbach Alpha katsayısı .93; alt boyutların Cronbach Alpha katsayıları

Tablo 3a. Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği DFA Sonuçları

Faktör ve Maddeler	Std.	Std H	t	p	R ²
	β				
Toplumsal Kaygı					0,51
Bozukluğu					
m2	0,53	0,07	9,48	0,000	0,28
m5	0,72	0,06	13,93	0,000	0,52
m9	0,64	0,06	11,93	0,000	0,41
m12	0,65	0,06	12,21	0,000	0,42
m15	0,68	0,54	12,58	0,000	0,46
m18	0,76	0,05	15,22	0,000	0,58
m25	0,59	0,07	10,80	0,000	0,35
Yaygın Kaygı					0,43
Bozukluğu					
m1	0,68	0,06	12,99	0,000	0,46
m3	0,59	0,06	10,94	0,000	0,35
m6	0,69	0,06	13,20	0,000	0,48
m20	0,63	0,06	11,83	0,000	0,40
m21	0,61	0,06	11,27	0,000	0,37
m23	0,46	0,06	8,07	0,000	0,21
m26	0,53	0,06	9,44	0,000	0,28
m27	0,53	0,07	9,52	0,000	0,28
Ayrılma Kaygı					0,48
Bozukluğu					
m7	0,66	0,07	12,01	0,000	0,44
m10	0,49	0,08	9,63	0,000	0,24
m13	0,59	0,07	11,23	0,000	0,35
m17	0,67	0,07	12,36	0,000	0,45
m28	0,61	0,07	11,62	0,000	0,37

Tablo 3b. Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği DFA Sonuçları

Faktör ve Maddeler	Std. β	Std H	t	p	R ²
Ozgül Fobi					0,42
m4	0,49	0,07	8,42	0,000	0,24
m8	0,60	0,07	10,88	0,000	0,36
m11	0,60	0,07	10,83	0,000	0,36
m14	0,62	0,07	11,22	0,000	0,38
m16	0,52	0,08	9,07	0,000	0,27
m19	0,61	0,07	11,14	0,000	0,37
m22	0,51	0,07	8,76	0,000	0,26
m24	0,66	0,07	12,15	0,000	0,44
m30	0,53	0,07	9,36	0,000	0,28

Kısaltmalar:

TKB: Toplumsal Kaygı Bozukluğu

YKB: Yaygın Kaygı Bozukluğu

AKB: Ayrılık Kaygısı Bozukluğu

ÖF: Özgül Fobi

Chi-square=701.44, df=354, P-value=0.00000, RMSEA=0.056

Şekil 1. Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

Tablo.4: Ölçüt-Bağımlı Geçerlik Sonuçları

			1	2	3	4	5	6
1- DDÖ	r		1,00	0,35	0,29	0,33	0,33	0,26
	p			0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	n		311	311	311	311	311	311
2- OÖÇAÖ	r		0,35	1,00	0,85	0,88	0,85	0,85
	p		0,000		0,000	0,000	0,000	0,000
	n		311	311	311	311	311	311
3- Toplumsal Kaygı Bozukluğu	r		0,29	0,85	1,00	0,73	0,66	0,58
	p		0,000	0,000		0,000	0,000	0,000
	n		311	311	311	311	311	311
4- Yaygın Kaygı Bozukluğu	r		0,33	0,88	0,73	1,00	0,70	0,63
	p		0,000	0,000	0,000		0,000	0,000
	n		311	311	311	311	311	311
5- Ayrılma Kaygı Bozukluğu	r		0,33	0,85	0,66	0,70	1,00	0,64
	p		0,000	0,000	0,000	0,000		0,000
	n		311	311	311	311	311	311
6- Özgül Fobi	r		0,26	0,85	0,58	0,63	0,64	1,00
	p		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	
	n		311	311	311	311	311	311

sırasıyla .84 – .83 –.73 – .82 olarak bulunmuştur. Madde toplam korelasyonları .42 ile .65 aralığında bulunmuştur. En yüksek toplam puanların yer aldığı üst grup (n=84) ile en düşük toplam puanların yer aldığı alt grupların (n=84) madde puanları arasındaki t testi sonuçlarına göre alt ve üst grup puanlarının ilişkisiz olduğu bulgusu elde edilmiştir (p<.01) (Tablo 5a-5b).

Test-Tekrar Test Sonuçları

Test-tekrar test kapsamında ilk uygulamadan elde edilen puanlar ile 3 ay sonra tekrarlanan uygulamadan elde edilen puanlar arasında 1 ve 1'e yakın ($r \leq 1$) korelasyon katsayısı elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar ölçeğin zamana bağlı olarak oldukça yüksek düzeyde kararlı ölçümler

Tablo.5a: Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları

		t	
		(n1=n2=8	
Faktör ve Maddeler		4)	r α
Toplumsal	Kaygı		0,84
Bozukluğu			
m2		-11,18**	0,50
m5		-13,54**	0,61
m9		-13,50**	0,58
m12		-10,90**	0,53
m15		-16,15**	0,65
m18		-15,06**	0,65
m25		-10,38**	0,50
Yaygın	Kaygı		0,81
Bozukluğu			
m1		-15,31**	0,61
m3		-11,67**	0,52
m6		-16,99**	0,62
m20		-12,46**	0,58
m21		-12,80**	0,57
m23		-9,36**	0,45
m26		-11,18**	0,51
m27		-10,85**	0,49
Ayrılma	Kaygı		0,73
Bozukluğu			
m7		-12,02**	0,53
m10		-10,61**	0,49
m13		-16,44**	0,58
m17		-13,79**	0,59
m28		-12,34**	0,53

Tablo.5b: Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları

Faktör ve Maddeler	t		α
	(n1=n2=8)	r	
Özgül Fobi			0,82
m4	-8,55**	0,45	
m8	-14,29**	0,56	
m11	-13,82**	0,52	
m14	-13,12**	0,56	
m16	-8,90**	0,43	
m19	-12,60**	0,54	
m22	-10,30**	0,45	
m24	-14,17**	0,57	
m30	-10,65**	0,47	

r: Madde toplam korelasyonu

α : Cronbach Alpha t: Alt ve üst %27 t testi ** $p < .01$

verdiğini göstermektedir (Tablo 6).

TARTIŞMA

Yapılan bu çalışmada Susan H. Spence ve Ron Rapee (1999) tarafından Spence Çocuklar için Anksiyete Ölçeği'nden (SÇAÖ) adapte edilen ve 2001 yılında yine aynı kişiler tarafından revize edilen OÖÇAÖ'nin Türkçeye uyarlanması ve Türkçe formun geçerlik güvenirliliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ölçeğin uygulandığı sayı gerekli istatistiksel analizlerin yapılmasını olanaklı kılmıştır (Tabachnick ve Fidell 2007). OÖÇAÖ yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizinin sonuçlarına bakıldığında, ölçeğin orijinal faktör yapısıyla Türkçe formun faktör yapısının 29 maddede birbiriyle uyum içerisinde olduğu tespit edilmiştir (Hu ve Bentler 1999). Çıkarılan maddede "Çocuğum beklenilmeyen bir şey olduğunda rahatsız oluyor." denmektedir. Beklenilmeyen şeyin tanımlanmaması, olumlu bir şey mi yoksa olumsuz bir şey mi olduğunun belirtilmemesi Türk kültüründe çelişkiye yol açmış ve maddenin tam olarak neyi ölçtüğü anla-

şılammıştır. Ayrıca bu maddede yer alan sorunun hemen hemen bütün anksiyete alt boyutları için ortak bir belirti olması da yine bir belirsizlik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ölçme araçlarının araştırmalarda kullanılabilmesini sağlayan güvenirlilik katsayısı .70'dir (Sipahi Yurtkoru ve Çinko, 2008). OÖÇAÖ'nin Türkçe formunun alt boyutlarının tek tek güvenirlilik katsayıları incelendiğinde ve ölçeğin tamamının güvenirlilik kat sayısına bakıldığında OÖÇAÖ'nin güvenirliliğinin yeterli düzeyde olduğu kanıtlanmaktadır.

OÖÇAÖ doğrulayıcı faktör analizi diyagramı verilerine göre testin Türkçe formunun alt boyutları arasındaki ilişkiler; yaygın anksiyete ile özgül fobi arasında orta düzeyde, toplumsal kaygı bozukluğu ile özgül fobi arasında düşük düzeyde, toplumsal kaygı bozukluğu ile ayrılık kaygısı bozukluğu arasında orta düzeyde, toplumsal kaygı bozukluğu ile yaygın kaygı bozukluğu arasında yüksek düzeyde, yaygın kaygı bozukluğu ile ayrılık kaygısı bozukluğu arasında

Tablo.6: Test-Tekrar Test Sonuçları

İlk Test		Son Test	
1-Toplumsal Bozukluğu	Kaygı	r	1,000
		p	0,000
		n	247
2-Yaygın Kaygı Bozukluğu		r	0,982
		p	0,000
		n	247
3-Ayrılma Bozukluğu	Kaygı	r	0,997
		p	0,000
		n	247
4-Özgül Fobi		r	0,999
		p	0,000
		n	247
5-OÖÇAÖ		r	1,000
		p	0,000
		n	247
6-DDÖ		r	1,000
		p	0,000
		n	247

yüksek düzeyde ve son olarak ayrılık kaygısı bozukluğu ile özgül fobi arasında orta düzeyde katsayıları şeklindedir.

Ayrıca ölçeğin uyum geçerliliğini belirlemek amacıyla güvenilirlik geçerliği kanıtlanmış olan DDÖ'yle (1.5/5) arasındaki ilişki incelenmiştir ve OÖÇAÖ ile ölçüt olarak alınan DDÖ puanları arasında hesaplanan korelasyonel katsayının istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucu elde edilmiştir. DDÖ ile OÖÇAÖ'nin alt boyutları incelendiğinde yine benzer sonuçlar elde edilmiştir ve tüm alt boyutlar ile DDÖ puanları arasındaki korelasyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Davranış değerlendirme ölçeğinin yapılan t test

sonuçlarına göre kız ve erkek çocuklarda görülen anksiyete düzeyinin hemen hemen aynı olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı şekilde yapılan okul öncesi anksiyete ölçeğinin alt boyutlarının t test sonuçlarına göre de kız ve erkek çocuklarda görülen anksiyete düzeyi birbirine çok yakındır. Bu da daha önce çocuklarda anksiyetede yapılan araştırmaları destekler niteliktedir. Okul öncesi çocuklar için cinsiyet farkı kıyafet, saç ve diğer fiziksel özelliklerden öteye gitmemektedir (Martin ve Ruble 2004). Hollanda'da okul öncesi anksiyete ölçeği uygulanan kız ve erkek çocuklarının arasında görülen anksiyete düzeyinde de anlamlı bir fark görülmemiştir (Vreeke, Muris, Mayer, Huijding ve Rapee 2013).

Hem davranış değerlendirme ölçeğinin hem de

okul öncesi anksiyete ölçeğinin alt boyutlarının verilerine bakıldığında aile gelirinin okul öncesi çocuklarda anksiyete görülme sıklığını etkilemediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Yaşları 10 ve 11 olan 300 öğrencinin sosyo-ekonomik durumu ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan çocukların anksiyete düzeylerinin diğerlerine oranla daha yüksek çıktığı sonucuna varılmıştır (Aral ve Başar 1998). Ancak okul öncesi yaş grubuna yapılan bir başka çalışma ise bu çalışmayı destekler niteliktedir ve okul öncesi yaşlarda sosyo-ekonomik durumun anksiyete düzeyi ile ilişkisi bulunamamıştır (Mollborn, Lawrence, James-Hawkins ve Fomby 2014).

Ölçeğin okul öncesi çocuklara yönelik olması ve dolayısıyla da anne babalar tarafından doldurulmuş olması, testi dolduranların yanlı davranmış olabileceklerini, sorulara %100 dürüst cevap vermemiş olabilecekleri hususunu da yanında getirmektedir. Çocuklar kendileriyle ilgili bir testi yaşından dolayı dolduramamaktadır bu yüzden de çocuklar için başkalarının görüşleri baz alınmaktadır. Bu durum da araştırmanın kısıtlılığı olarak not düşülebilir. Araştırmanın yönteminin kolayda örneklem olmasından ötürü verileri genellemede sıkıntı oluşturduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

İleriki zamanlarda Türkiye'nin farklı bölgelerinde tekrarlamak ve çalışmanın klinik ortamda gerçekleştirilmesi bu çalışmayı güçlendirecektir. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik analiz sonuçları birlikte değerlendirildiğinde Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği'nin 29 madde ve 4 alt boyutlu faktör yapısının uygun olduğu, ölçekteki maddelerin geçerliklerinin yüksek olduğu, anksiyete düzeyi bakımından çocukları ayırt etmeye yardım ettikleri ve aynı davranışı ölçmeye yönelik maddeler oldukları ve sonuç olarak Türkiye'deki okul öncesi çocuklar için uygulanabilir, güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu bulguları elde edilmiştir.

KAYNAKLAR

APA (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders 5*. Washington: American Psychiatric Publishing.

Birmaher B, Ryan ND, Williamson D. E, et al. (1996). *Childhood and adolescent depression: a review of the past 10 years. Part I*. J Am Acad Child Psychiatry, 35(11), 1427-1439.

Chorpita B. F, Yim L, Moffitt C, et al. (2000). *Assessment of symptoms of DSM-IV anxiety and depression in children: a Revised Child Anxiety and Depression Scale*. Behaviour and Research Therapy, 38(8), 835-855.

de Ross RL, Gullone E, & Chorpita B.F. (2002). *The Revised Child Anxiety and Depression Scale: a psychometric investigation with Australian youth*. Behavior Change, 19(2), 90-101.

Diana J. Whalen, Chad M. Sylvester & Joan L. Luby (2017). *Depression and Anxiety in Preschoolers: a review of the past 7 years*. Child Adolesc Psychiatr Clin N Am., 26 (3), 503-522.

Dougherty, L. R., Tolep, M. R., Bufferd, S. J., Olino, T. M., Dyson, M., Traditi, J., & Klein, D. N. (2013). *Preschool anxiety disorders: Comprehensive assessment of clinical, demographic, temperamental, familial, and life stress correlates*. Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 42(5), 577-589.

Egger, H. L. & Angold, A. (2006). *Common emotional behavioural disorders in preschool children: Presentation, nosology and epidemiology*. Child Psychol Psychiatry, 47, 313-337.

Erol, N., Gençöz, T. & Yurdusen, S. (2013). *The effects of parental attitudes and mothers' psychological well-being on the emotional and behavioural problems of their preschool children*. Maternal and Child Health Journal, 17, 68-75.

Freud, S. (1926). *Inhibitions, Symptoms and Anxiety*. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XX (1925-1926): An Autobiographical Study, Inhibitions, Symptoms and Anxiety, The Question of Lay Analysis and Other Works, 75-176

Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Arkar, H., Şentürk,

UĞRAŞ VE ARK.

- B., & İncekaş, S. (2008). Güçler ve Güçlükler Anketi'nin (GGA) Türkçe Uyarlamasının Psikometrik Özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi (Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health)*, 15, 65-74.
- Hu, L. T. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structural Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Kazdin, Alan E. (Ed). (2000). *Encyclopedia of psychology*, Washington, DC, US: American Psychological Association, 495.
- Kertz SJ, Sylvester C., Tillman R., Luby JL. (2017). Latent class of anxiety symptom trajectories from preschool through school age. *Journal of clinical child & adolescent psychology*, 20, 1-16.
- Leonie J. Vreeke, Peter Muris, Birgit Mayer, Jorg Huijding & Ronald M. Rapee (2013). Skittish, shielded, and scared: relations among behavioral inhibition, overprotective parenting, and anxiety in native and non-native Dutch preschool children. *Journal of Anxiety Disorders*, 27, 703-710.
- Martin, L. C. & Ruble, D. (2004). Children's search for gender cues: cognitive perspectives on gender development. *Current Directions in Psychological Science*, 13, 67-70.
- Mian, N. D. (2014). Little children with big worries: Addressing the needs of young, anxious children and the problem of parent engagement. *Clinical child and family psychology review*, 17(1), 85-96.
- Neriman Aral & Figen Başar (1998). Çocukların kaygı düzeylerinin yaş, cinsiyet, sosyo ekonomik düzey ve ailenin parçalanma durumuna göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 22(110).
- Özdamar, K. (2004). *Paketprogramlarileistatistiköerianalizi 1*. Eskişehir: KaanKitapevi.
- Rank, O. (1924). *Das Trauma der Geburt und seine Bedeutungfür die Psychoanalyse*, Leipzig, Wien, Zurich: InternationalerPsychoanalytischerVerlag.
- Spence, Susan. https://www.scaswebsite.com/1_1_.html (SGT:12.12.2017).
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S. & Çinko, M. (2008). *Sosyalbilimlerde SPSS ileverianalizi*. İstanbul: Beta BasımYayım Dağıtım.
- Spence S. H. (1998). A measure of anxiety symptoms among children. *Behaviour Research Therapy*, 36(5), 545-566.
- Spence, S. H., Rapee, R., McDonald, C. & Ingram, M. (2001). The structure of anxiety symptoms among preschoolers. *Behaviour and Research Therapy*, 39, 1293-1316.
- Spence, S. H., Edwards, S. L., Rapee R. & Kennedy, J. S. (2010). The Assessment of Anxiety Symptoms in Preschool-Aged Children: The Revised Preschool Anxiety Scale. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 39(3), 400-409.
- Stefanie Mollborn, Elizabeth Lawrence, Laurie James-Hawkins & Paula Fomby (2014). When do socioeconomic resources matter most in early childhood? *Advances in Life Course Research*, 20, 56-59.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S., (2007). *Using multivariate statistics*. Boston: Allyn and Bacon.